بررسی دیدگاه اعضای هیات علمی در خصوص بعضی از شاخص های آموزشی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان 1387

فریده ملکشاهی[1]، علی شیخیان[2]، فرزاد ابراهیم زاده[3]
1- مربی، گروه بهداشت جامعه، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان
2- استادیار، گروه ایمونولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان
3- مربی، گروه آمار زیستی، دانشکده بهداشت و پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان

یافته/ دوره دوازدهم/ شماره 2/ تابستان 89/ مسلسل 44

چکیده

دریافت مقاله: 88/6/27، پذیرش مقاله: 88/11/21

Ø مقدمه: باتوجه به اینکه در شرایط زندگی امروز، نیازهای جامعه در حال تغییر دایمی هستند، چنین توصیه شده است که ما نیز می بایست در آموزش خود تغییر ایجاد کنیم. نظر به اینکه استفاده از تجربیات مدرسان می تواند نقش مهمی در این خصوص داشته باشد ، در این راستا مطالعه حاضر با هدف تعیین دیدگاه اعضای هیات علمی در مورد بعضی از شاخص های آموزشی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان در سال 1387 صورت گرفت.

Ø مواد و روش ها: در این مطالعه توصیفی، تحلیلی از پرسشنامه ای مشتمل بر دو قسمت (مشخصات دموگرافیک اعضای هیات علمی و نظرهای آنان در خصوص شاخص های آموزشی) استفاده گردید. برای تعیین روایی از روایی محتوا و برای تعیین پایایی ابزار از یک مطالعه مقدماتی و تعیین آلفای کرانباخ استفاده شد که ضریب همبستگی 0/81 را نشان داد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و آمار تحلیلی (غیر پارامتری ، اسپیرمن کروسکال والیس ، منویتنی آزمون کای دو) spss ver 15 استفاده شد.

Ø یافته ها: از مجموعه اعضای هیات علمی شاغل در دانشگاه، 100 نفر پرسشنامه را تکمیل نمودند. 59% آنان مذکر، محل اشتغال 45% در دانشکده پزشکی، 76% در کارگاههای روش تدریس شرکت کرده بودند و 66.9% کارگاه را با نیازهای آموزشی مدرسان مناسب دانستند. همچنین گذراندن دوره یا واحد خاصی را در خصوص روش تدریس (91%)، برنامه ریزی آموزشی 90 % را برای مدرس الزامی و زمان مناسب آنرا قبل از شروع بکار دانسته اند. مهمترین شاخصهای آموزشی داشتن توان علمی(82%) ، هماهنگی رشته تحصیلی با نیاز جامعه (73%) ، مشارکت اساتید در برنامه ریزی آموزشی (72 %) ، تناسب کارگاه با نیاز آموزشی مدرس (62%) ، عدم هماهنگی رشته های آموزشی با نیاز جامعه (54%)، تناسب تعداد دانشجویان با امکانات و فضای آموزشی و نیروی انسانی (68 %) را بسیار با اهمیت دانستند.

Ø بحث و نتیجه گیری: 9% اعضای هیات علمی، کارگاههای روش تدریس را مناسب با نیازهای آموزشی خود ندانستند ، امااکثریت برگزاری کارگاههایی را به شکل مداوم و متوالی ضروری دانسته اند. همچنین اعضای هیات علمی میزان توجه مسئولین به مشکلات آموزشی و هماهنگی رشته تحصیلی با نیاز جامعه ، تصمیم گیری مشارکتی میزان تناسب تعداد دانشجویان با امکانات و فضای آموزشی و نیروی انسانی را خواستار شدند.. چنین به نظر می رسد که توجه زیاد مسئولین به کمیت و کیفیت کارگاهها و آموزش مداوم و رفع مشکلات آموزشی دانشگاه قابل تاکید است و استفاده از مشارکت بیشتر اعضای هیات علمی در برنامه ریزی آموزشی و مدیریتی توصیه می گردد.

Ø واژه های کلیدی: شاخص های آموزشی، دیدگاه ، اعضای هیات علمی، دانشگاه

آدرس مکاتبه: خرم آباد، کیلو متر 3 جاده خرم آباد – بروجرد ، مجتمع پردیس دانشگاهی ، دانشگاه علوم پزشکی، دانشکده پرستاری و مامایی
پست الکترونیک: malekshahif@yahoo.com

مقدمه

آموزش به معنای هر گونه فعالیت یا تغییر از پیش طرح ریزی شده ای است که هدف از آن ایجاد یادگیری در افراد (1)

و ایجاد تغییرات لازم در رفتار آنان می باشد. (2) . بعبارت دیگر آموزش با هدف ایجاد تغییر به منظور رفع نیاز انجام میشود. باتوجه به اینکه در شرایط زندگی امروز که نیازهای جامعه در حال تغییر دائمی هستند بنابراین لازم است که ما نیز در آموزش خود تغییر ایجاد کنیم(3) . آموزش پزشکی، نقش بزرگی در سلامت انسانها در قرن بیستم ایفا کرد ولی این سیستم در طول زمان نیازمند تغییر است. آموزش پزشکی نه تنها باید آماده پاسخگویی به نیازهای جامعه بطور گسترده باشد، بلکه باید خود را با تغییرات فناوریهای جدید هماهنگ سازد.

در ارتباط با نظام آموزش پزشکی کشور چنین پیشنهاد شده که توجه بیشتر به کیفیت آموزش به منزله ابزار اصلی تامین مراقبتهای بهداشتی درمانی مورد نیاز در کشور و در نهایت ارتقای سطح سلامتی جامعه امری ضروری است. در غیر اینصورت مسئولیت کلیه تبعات مراقبتهای بهداشتی و درمانی و ناکارآمدی دانش آموختگان بر عهده متولیان امر آموزش خواهد بود(4).

این در حالی است که اساسا آموزش چندان جدی گرفته نمی شود بعنوان مثال در اکثر موارد از فارغ التحصیلان تخصصهای مختلف پزشکی به عنوان عضو هیات علمی در قالب طرح نیروی انسانی ،سرباز،تعهد خدمت استفاده میشود بدون آنکه در ارتباط با مفهوم آموزش و شرایط و لوازم آن آموزش کافی دیده باشند(3).

با توجه به مشکلات فوق و با توجه به اینکه تجربه تدوینی برنامه های آموزشی در سراسر کشور ما بسیار محدود میباشد لذا به نظر میرسد راه مناسب آن باشد که با حداکثر بهره گیری از تجربیات دیگران در این زمینه و با توجه به شرایط ویژه خود به تدوین برنامه های آموزشی مناسبتر اقدام کنیم(3). در این باره استفاده از دیدگاههای مدرسان دانشگاه در عین حال که از یک طرف می تواند تجارب وسیعی را در اختیار برنامه ریزان آموزشی قرار دهد از طرف دیگر فاصله بین تئوریهای کلاسیک آموزشی و مشکلات و موانع عملی اجرای تئوریها را روشنتر میسازد و نقش مهمی در رویکرد واقع گرایانه مسئولین و برنامه ریزان نسبت به وضعیت آموزشی دانشگاه خواهد داشت. در یکی از مطالعات صورت گرفته توسط محمد رضا ظفر قندی و همکاران (1376) در رابطه با بررسی مشکلات دانشگاه علوم پزشکی تهران و دانشکده ها ی تابعه آن از دیدگاه اعضای هیات علمی ، آنها عمده ترین مشکلات آموزشی را به ترتیب اولویت عدم قانون مندی ،عدم برنامه ریزی ،عدم توجه به مسائل آموزشی، اشکالات مدیریتی ،عدم توجه به مشکلات و مشکلات مالی مطرح نمودند(5).

در بررسی بذر افکن و همکارانش در خصوص مشکلات آموزش پزشکی چنین اظهار شده که در شرایط کنونی کشور ما که در مدت نسبتا کوتاهی تعداد دانشجویان پزشکی به چندین برابر افزایش یافته و به دلیل عدم رشد متناسب بودجه و امکانات ، بودجه سرانه آموزش پزشکی کاهش یافته است ، که بایستی کیفیت ابعاد مختلف پزشکی که در نهایت بر کیفیت حرفه ای فارغ التحصیلان این رشته تاثیر مستقیم دارد، مورد بررسی قرار گیرد(6) .بعضا عنوان شده که بطور کلی دوره آموزش پزشکی عمومی حداقل استاندارد مورد نیاز را که می بایست تامین گردد ،فراهم نساخته است(6).

جواد خشابی (1370)هم در این رابطه اظهار میدارد که با افزایش تعداد دانشجویان پزشکی و تاسیس دانشکده های نوبنیاد پزشکی و ایجاد وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی به نظر می رسد که لازم است مسائل موجود آموزشی و راه های ارتقا سطح کیفی آموزش بصورت مستمر بررسی شود. تا از افت سطح علمی فارغ التحصیلان رشته های پزشکی در کشور پیشگیری گردد (7).

در مجموع به نظر میرسد که استفاده از تجربیات و دیدگاههای اعضای هیات علمی میتواند نقش مهمی در تدوین برنامه های آموزشی مناسبتر و کمک به حل مشکلات گذشته و ارتقای سطح آموزش دانشگاه داشته باشد. شاخصهای آموزشی که در این مطالعه برای تعیین وضعیت آموزشی از دیدگاه اعضاء هیات علمی برای ارتقاء سطوح آموزشی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان مورد استفاده قرار گرفت شامل امکانات آموزشی، برنامه ریزی آموزشی، نحوه پذیرش دانشجو ، کارگاههای آموزشی ، روشهای تدریس و ارزشیابی و عوامل موثر بر موفقیت آموزشی بودند.

به نظر می رسد که بررسی نظرات افراد درگیر در آموزش اعتبار ارزشیابی عملکرد آموزشی دانشگاه را افزایش می دهد و در دستیابی به اهداف ارزشیابی که ارتقای کیفیت می باشد مسئولین را یاری می نماید. لذا در این راستا پژوهش فوق با هدف تعیین دیدگاههای اعضای هیات علمی در خصوص بعضی از شاخص های آموزشی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان 1387 انجام گرفت

مواد و روش‌ها

مطالعه فوق مطالعه ای توصیفی تحلیلی مقطعی بود . جامعه مورد مطالعه ما را کلیه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان که در دانشگاه مشغول به فعالیت بودند تشکیل میداد. روش نمونه گیری بصورت سرشماری بود که 120 پرسشنامه بین اعضای هیات علمی توزیع و در نهایت100 پرسشنامه قابلیت بررسی داشتند. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش پرسشنامه ای مشتمل بر دو قسمت بود .قسمت اول مشخصات فردی از جمله سن،جنس، وضعیت استخدامی، سابقه تدریس، دانشکده محل خدمت ، میزان واحد ، کارگاههای گذرانده شده در خصوص روشهای تدریس ، مسئولیت و یک سوال باز درخصوص راه های افزایش توانمندی اساتید در امر تدریس ، قسمت دوم شامل 33 سوال اصلی که بر اساس مقیاس لیکرت در موضوعات مختلف شامل ضرورت گذراندن کارگاههای روش تدریس در زمان مناسب آن (6 سوال) ، عوامل موثر بر موفقیت آموزشی مدرس(8 سوال) ، امکانات آموزشی موجود در دانشکده ها(5 سوال) ، نحوه مدیریت برنامه ریزی و مشارکت اعضای هیات علمی در روند آموزشی (4 سوال) ، مشکلات پذیرش دانشجو (10 سوال) و همچنین یک سوال در خصوص کاربرد وسائل آموزشی توسط استاد و میزان اهمیت استفاده از وسائل و رسانه های آموزشی (4 سوال) و پیشنهادها بود . برای سنجش سوالات از مقیاس 5 گزینه ای لیکرت (اهمیت زیاد ، نسبتا زیاد ، متوسط ،نسبتا کم بسیار کم) استفاده شد . سوالات پرسشنامه برگرفته از مجلات و کتب معتبر علمی بود برای تعیین روایی از اعتبار محتوا استفاده شد برای این منظور به 5 نفر از اساتید دانشگاه و مدیریت مرکز توسعه و آموزش پزشکی دانشگاه و اساتید آمار داده و نظرات اصلاحی اساتید اعمال گردید . پایایی ابزار با آزمون مجدد آلفای کرونباخ با ضریب همبستگی 0/81 کسب گردید. پرسشنامه توسط همکاران پرسشگر بصورت حضوری بین اعضاء هیات علمی که شرایط مورد پژوهش شدن (عضو هیات علمی داشنگاه علوم پزشکی لرستان ، سابقه تدریس حداقل یکسال) را داشتند توزیع گردید . پرسشنامه ها به صورت خود ایفایی ودر یک مرحله تکمیل شد. پس از جمع آوری پرسشنامه ها نعداد 100 پرسشنامه قابلیت بررسی داشتند . پس از جمع آوری اطلاعات با نرم افزار spss 15 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند . اطلاعات بدست آمده در قالب آمار توصیفی (میانگین ، درصد و توزیع فراوانی نسبی و مطلق) و آزمون آماری Mann-Whithney ، Kruskal-Wallis برای تحلیل داده ها در ارتباط سنجی با مشخه های فردی استفاده گردید.

یافته‌ها

از مجموع 127 عضو هیات علمی شاغل در دانشگاه علوم پزشکی لرستان 100 پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج حاصل از بررسی مشخصه های فردی نمونه ها نشان داد که 41% نمونه ها مونث و 59% مذکر بودند.

میانگین سنی نمونه ها 37/47 سال با انحراف معیار (sd=±5/98) که اکثریت (26% در گروه سنی 39-35 قرار داشتند. 78% متاهل بودند . از نظر وضعیت استخدامی 34% رسمی ، 38% پیمانی ، 16%تعهد خدمت و 12% طرحی بودند. همچنین میانگین سابقه نمونه ها 6/7 سال با انحراف معیار 5/04 ± بدست آمد که کمترین سابقه یکسال و بیشتیریت سابقه 20 سال بود.میانگین واحدهای تدریس شده در دونیمسال 19/72 واحد (sd =± 8/97)که کمترین یک واحد و بیشترین 50 واحد ، به طوریکه که اکثریت در گروه 24-20 واحدی قرار داشتند. از نظر مرتبه علمی 47 % استاد یار(مقطع تحصیلی متخصص 16% ، Ph.D 31% و 53% مربی کارشناس ارشد بودند. 45% نمونه ها در دانشکده پزشکی ، 32% در دانشکده بهداشت و پیرا پزشکی و 23% در دانشکده های پرستاری و مامایی شاغل بودند.

از نظر مسئولیت 52 % نمونه ها دارای مسئوالیت های اجرایی بودند. 52 % نمونه ها کارگاه های روش تدریس مقدماتی ، 24% روش تحقیق پیشرفته ، 44% % طراحی سوال ، 17% آموزش بالینی ، 53% طرح درس ترمی ، 44% کارگاه ارزشیابی دانشجو را گذرانده بودند. 38 % نمونه ها اظهار نمودند که قبل از شروع به کار آموزشی دوره های مرتبط با آموزش را گذرانده اند.

در بررسی این سوال که به نظر شما گذراندن چه نوع کارگاه پیش از شروع به تدریس برای افزایش توانمندی در امر تدریس ضروری است ؟ به ترتیب 91% روشهای تدریس ، 90% برنامه ریزی آموزشی ، 83% طرح درس را ضروری می دانستند.

در جدول شماره یک نتایج توزیع دیدگاه اساتید هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان در ارتباط با اهمیت کارگاههای آموزشی نشان داده شده است .

جدول شماره (1) : توزیع فراوانی نسبی اعضای هیات علمی در خصوص بعضی شاخصهای آموزشی

1- اهمیت کارگاههای آموزشی	اهمیت زیاد	نسبتازیاد	اهمیت متوسط	نسبتا کم	بسیار کم
تناسب کارگاه با نیاز آموزشی مدرس	%62	%17	%10	%4	%7
نیاز به گذراندن دوره یا واحدی خاص برای کسب مهارتهای تدریس	%48	%23	%21	%5	%3
نیاز به گذراندن دوره یا واحدی خاص برای افزایش معلومات و آگاهی	%47	%28	%17	%3	%5
مناسب بودن مدت زمان برگزاری دوره	%41	%34	%18	%1	%6
ضرورت گذراندن دوره یا کارگاه روش تدریس قبل از شروع تدریس	%38	%36	%20	%3	%3
ضرورت تداوم کارگاه روش تدریس در حین تدریس	%25	%41	%22	%7	%5

اعضای هیات علمی میزان امکانات آموزشی دانشکده ها ، مانند مناسب بودن مکان کلاسها ، ابعاد کلاسها ، امکانات فیزیکی ، سکوت و آرامش در کلاسها و وسایل کمک آموزشی را بسیار زیاد ارزیابی کرده بودند، که بیشترین درصد بسیار زیاد مربوط به مناسب بودن امکانات فیزیکی و 51% مربوط به وسائل کمک آموزشی بود. بیشترین درصد بسیار زیاد استفاده از وسائل کمک آموزشی مربوط به کامپیوتر (برنامه پاورپوینت) با 76% و کمترین اسلاید با 17% به دست آمد.

این در حالی بود که 49% اساتید همیشه از وسائل کمک آموزشی در امر تدریس استفاده میکردند.

در خصوص مدیریت و مشارکت اعضای هیات علمی در برنامه ریزی های آموزشی دانشکده ها اکثریت با 73% مشارکت اعضای هیات علمی را در برنامه ریزی آموزشی ، 64% مشارکت اعضاء هیات علمی در تدوین قوانین آموزشی و کمترین با 56% مشارکت اعضای هیات علمی را در امر مدیریت واحدها و دانشکده ها بسیار زیاد ارزیابی نمودند (جدول 2)

جدول شماره (2) : فراوانی نسبی اهمیت مشارکت اعضای هیات علمی در برنامه ریزی آموزشی و مدیریت

-اهمیت مشارکت اعضای هیات علمی در برنامه ریزی آموزشی و مدیریت	اهمیت زیاد	نسبتازیاد	اهمیت متوسط	نسبتا کم	بسیار کم
برنامه ریزی آموزشی	%72	%23	%4	%0	%1
تدوین قوانین آموزشی در دانشکده	%64	%26	%4	%1	%5
ارزشیابی برنامه های آموزشی	%63	%28	8	%0	%1
مدیریت واحدهاو دانشکده	%56	%35	%8	%0	%1

جدول شماره (3) : توزیع دیدگاه اعضای هیات علمی در خصوص اهمیت عوامل موثر در موفقیت آموزشی آنها در دانشگاه علوم پزشکی لرستان

-2-اهمیت عوامل موثر در موفقیت آموزشی مدرس	زیاد	نسبتازیاد	متوسط	نسبتا کم	بسیار کم
-داشتن توان علمی	%82	%14	%4	0	0
-توان برقراری مهارتهای ارتباطی	%77	%19	%4	0	0
-توانایی سخنوری	%70	%23	%3	%3	%1
- توان ایجاد حل مسئله در دانشجویان	%55	%37	%7	%1	0
- داشتن سابقه تدریس	%30	%41	%23	%3	%3
-فعالیت پژوهشی مدرس	%26	%40	%28	%6	0
-مدرک تحصیلی بالا	%22	%39	%33	%2	%4
-رتبه دانشگاهی مدرس	%18	%39	%29	%6	%8

در خصوص اهمیت پذیرش دانشجو در دانشگاه ها ،73% هماهنگی رشته تحصیلی با نیازهای جامعه ،68 % تناسب تعداد دانشجو با امکانات آموزشی ، 53% انتخاب مستعد ترین افراد در کنکور ، 52% حذف سهمیه های مختلف از کنکور و 23% مصاحبه اختصاصی در کنکور را بسیار مهم و همچنین 33% احتساب معدل دبیرستان در کنکور سراسری و 29% اضافه کردن سوالات تشریحی را به کنکور مهم ارزیابی نمودند.(جدول شماره 4).

جدول شماره (4) : توزیع دیدگاه اعضای هیات علمی در خصوص اهمیت شاخص آموزشی پذیرش دانشجو در دانشگاه علوم پزشکی لرستان

- اهمیت شاخص آموزشی پذیرش دانشجو	زیاد	نسبتازیاد	متوسط	نسبتا کم	بسیار کم
-هماهنگی رشته های تحصیلی با نیاز های جامعه	%73	%22	%5	%0	%0
-تناسب تعداد دانشجو با امکانات آموزشی	%68	%27	%5	%0	%0
-انتخاب مستعد ترین افراد در کنکور	%53	%30	%16	%1	%0
- حذف سهمیه های مختلف از کنکور	%52	%14	%25	%3	%6
- مصاحبه اختصاصی در کنکور	%23	%16	%28	%21	%12
- احتساب معدل دبیرستان در کنکور سراسری	%19	%33	%28	%11	%9
- گزینش دانشجو بر اساس بومی بودن	%17	%11	%38	%15	%19
- گزینش دانشجو به روش سهمیه ای منهای مناطق	%16	%28	%34	%9	%13
- اضافه کردن سوالات تشریحی به کنکور	%15	%29	%22	%18	%16
- گزینش دانشجو به روش منطقه ای	13	%26	%43	%5	%13

دیدگاه اعضاء هیات علمی در باره درجه اهمیت شاخصهای آموزشی 5 گانه در جدول شماره 5 بیان شده است

جدول شماره (5) : توزیع فراوانی نسبی واحدهای مورد پژوهش برحسب اهمیت شاخصهای آموزشی 5 گانه

اهمیت عوامل/ فراوانی نسبی	زیاد	نسبتا زیاد	متوسط	کم	بسیار کم
مشارکت اعضای هیات علمی در برنامه ریزی آموزشی و مدیریت	%76	%16	%7	%1	0
میزان امکانات آموزشی موجود دانشکده	%67	%25	%8	0	0
عوامل موثر در موفقیت آموزشی مدرس	%54	%40	%2	%4	0
کارگاههای آموزشی	%45	%31	%20	%3	%1
شاخص آموزشی پذیرش دانشجو	%19	%50	%31	0	0

آزمون آماری Mann-Whithney بین شاخص عوامل موثر بر موفقیت آموزشی استاد با مرتبه علمی$p= 0/016$، مسئولیت اجرایی با اهمیت شاخص گذراندن کارگاهها$p= 0/039$ ، سن با اهمیت شاخص گذراندن کارگاه ها با$P<0/001$ و همچنین با شاخص عوامل موثر بر موفقیت آموزشی مدرس$p= 0/03$ ، با امکانات آموزشی$p= 0/03$ و مشارکت در برنامه ریزی آموزشی و مدیریتی$p= 0/04$ نشان داد. بین تاهل و شاخص عوامل موثر بر موفقیت آموزشی و پژوهشی مدرس$p= 0/05$ و امکانات آموزشی$p= 0/06$ مشاهده شد. همچنین آزمون آماری Kruskal-Wallis بین اهمیت مشارکت اعضاء هیات علمی با وضعیت استخدامی$p= 0/03$ و مقطع تحصیلی با عوامل موثر بر موفقیت آموزشی و پژوهشی مدرس $p=0/02$ نشان داد.

بحث و نتیجه گیری

حدود 62% اعضای هیات علمی تناسب کارگاههای آموزشی با نیاز آموزشی مدرس را بسیار مهم گزارش نمودند و با برگزاری کارگاه ها پیش از شروع به کار آموزشی ،در حین خدمت و به صورت مداوم و متوالی بسیار موافق بودند. مطالعه ی زینالو و همکاران در مورد بررسی تاثیر کارگاههای آموزشی بر کیفیت فعالیت آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران نتایج نشان داد که 83% به گذراندن کارگاههای فرآیند آموزشی ، 90% طرح درس ، ارزشیابی و استاندارد سازی سوالات امتحانی 100% و کامپیوتر و زبان انگلیسی 100% را ابراز نموده بودند (8). لذا نیازسنجی و اولویتبندی نیازهای آموزشی، گام اول برنامهریزی است. ارزیابی برنامههای موجود از نظر اعضاءهیات علمی به منظور بهینهسازی برنامهها از ضروریات ارتقای کیفیت بوده و موجب افزایش کارآیی و اثربخشی آموزش مداوم میشود. پیشنهاد میشود قبل از طراحی برنامهها، با انجام نیازسنجی، زمینه اثربخشی برنامهها و ارتقای کیفیت آموزش مداوم فراهم گردد . همچنین در مطالعه صابریان و همکاران در خصوص تعیین نظرات اساتید در مورد برنامه ریزی درسی مشخص گردید که حدود 88% افراد با تدوین طرح درس قبل از شروع دوره آموزشی موافق بودند. ولی حجم کار زیاد را مانع تهیه طرح درس دانستند و 60/4% از افراد تمام جلسات درس خود را براساس طرح درس تدوین شده تدریس نموده و آنرا در ارتقا کیفی تدریس خود موثر میدانستند.(9) . تمامی این نتایج و از جمله یافته های مطالعه حاضر حاکی از احساس نیاز شدید اعضای هیات علمی نسبت به آشنایی بیشتر با جنبه های مختلف آموزش پزشکی است. این در حالی است که از یک طرف طبق اظهار نظر کارشناسان، فرایند آموزش پزشکی چندان جدی گرفته نمی شود و از فارغ التحصیلان تخصص های مختلف پزشکی به عنوان هیات علمی استفاده می شود ، بدون اینکه در ارتباط با مفهوم آموزش و شرایط لوازم آن آموزش کافی دیده باشند .

همچنین اذعان شده که کمبود مطالعات رسمی در مورد تدریس در بین اعضای هیات علمی منجر به کاهش بازده آموزشی دانشگاه می شود(10) .

اما از طرف دیگر توقعات آموزشی قابل ملاحظه ای از همین اعضای هیات انتظار می رود به عنوان مثال در ارزشیابی اعضای

هیات علمی توسط دانشجو یان موارد متعددی ازجمله به روز بودن مسائل علمی ، مهارتهای ارتباطی مدرس ، روش ارزشیابی دانشجویان ، نحوه استفاده از ابزار کمک آموزشی و غیره مورد بررسی قرار می گیرد. در چنین شرایطی احساس نیاز مدرسین به افزایش اطلاعات در زمینه های آموزشی طبیعی است . در مطالعات گوناگون نیز نگرش مثبت اعضای هیات علمی نسبت به کارگاههای مرتبط با اصول آموزش پزشکی و تحولات آموزشی گزارش شده است به طوری که کارگاه هایی مانند روشهای آموزش و ارزشیابی که مستقیما با عملکرد اساتید در ارتباط بوده اند در مقایسه با برنامه ریزی آموزشی که اغلب در بسیاری از دانشکده ها و بخصوص دانشکده پزشکی کمتر مورد استفاده قرار می گیرد، تاثیر بیشتری داشته است. (7،11،12).

آشنایی عمیق اساتید دانشگاه از اصول و روش های تدریس و ارزشیابی عامل مهمی در موفقیت شغل معلمی می باشد یکی از راه های دستیابی به این مهم برگزاری کارگاه های استاندارد روش تدریس و ارزشیابی خواهد بود .

یکی از راه های انکار ناپذیر در ارتقای کیفیت آموزش، برنامه ریزی درسی و داشتن طرح درس است. برنامه ریزی درسی فرآیندی است جهت تعیین هدف های مناسب و تشخیص مسائل، نیازها، امکانات و محدودیت هایی که برای رسیدن به آن هدف ها موجود است.

در مجموع با توجه به سایر مطالعات و نتایج مطالعه فوق نهادینه کردن کارگاههای آموزشی پزشکی به شکل مداوم ، متوالی و مستمر در زمینه های مختلف پیشنهاد می شود. همچنین با توجه به اینکه بازده کارگاه ها بستگی به نیاز مدرسین و شروع به موقع آنها دارد پیشنهاد می شود که برنامه های آموزشی از ابتدای استخدام اعضای هیات علمی برگزار شود. همچنین توصیه می شود که مناسب با نیازمندی های هر دانشکده کارگاه های پیشرفته اختصاصی طراحی گردد و نیازسنجی با شناسایی نیازهای مهم، مبنایی برای تعیین اهداف و بستر مناسبی برای سازماندهی سایر عناصر مهم، حول نیازهای اولویت یافته فراهم می سازد.اعتقاد به نقش بالای توان علمی ، توان برقراری مهارتهای ارتباطی ، توانایی سخنوری ، توان ایجاد حل مسئله در دانشجویان در موفقیت آموزشی مدرس موثر است . برقراری مهارتهای ارتباطی بین استاد و دانشجو برای بهبود فرایند آموزش، اهمیت بالایی دارد.

نتایج مطالعه قدمی و همکاران در این راستا نشان داد که از نظر دانشجویان مهم‌ترین عوامل مؤثر در ارتباط دانشجو و استاد، فن بیان و رعایت مهارت‌های تدریس توسط استاد (84 %)، سطح علمی استاد (81/5 %)، تجربه استاد (76/5 %)، اخلاق استاد (68/5 %) بود در حالی که بیش از 50 % دانشجویان، سن و جنس استاد را در این ارتباط بی‌تأثیر دانستند(13) .

با توجه به اینکه بعضی ویژگی‌های آموزشی استاد نمایانگر مهارت‌های تدریس و بعضی ویژگی‌های اخلاقی و فردی نشانگر روابط انسانی است ارائه کارگاه‌های آموزشی برای بهبود این ارتباط توصیه می‌گردد .

توانایی سخنوری یکی از عوامل موثر بر موفقیت آموزشی مدرس به دست آمد. که سهم بالای شیوه سخنرانی در روشهای آموزشی متداول و حاکمیت روشهای سنتی بر دانشگاهها داشته باشد .این نکته خلاف تاکید مطالعات بر عدم کارایی آموزش به روش سخنرانی و یادگیری به روش حافظه ای در پیشرفت تحصیلی و در نتیجه پیشرفت کشور است . به این دلیل توصیه به استفاده از روشهای غیر سنتی بوفور مشاهده می شود (1،14،15)

لزوم تجدید نظر در روش‌های سنتی تدریس و استفاده از روش‌های نوین و فعال یادگیری، از سوی سیستم‌های آموزشی احساس شده و کاربرد این روش‌ها در علوم مختلف متداول شده است. پیشنهاد می‌شود با به کارگیری روش‌های آموزشی فعال، باعث مشارکت بیشتر دانشجویان با موضوعات آموزشی شده تا زمینه برای یادگیری بیشتر آنان فراهم شود.

یکی از نگرانی های مسئولین آموزشی دانشگاه ها و مراکز مطالعات توسعه آموزش پزشکی عدم استفاده صحیح از رسانه

های آموزش می باشد (1 ،16).گزارش شده است که استفاده از رسانه های آموزشی بسیار کم است به طوری که میزان آن را تا 16 % گزارش کرده اند (17) .

امروزه در دانشگاه ها به ویژه مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی سعی می شود که بعضی از کارگاه های آموزشی را برگزار نمایند و با در دسترس قرار دادن رسانه های آموزش و ارزیابی متناوب فرآیند آموزش یادگیری استفاده از این وسائل را ترغیب و تشویق کرده تا از این رسانه ها استفاده بهینه تر انجام گیرد (17 ، 18) . چنانچه این تمهیدات مؤثر واقع نشود، با عدم استفاده صحیح از این رسانه ها فلسفه کاربرد تکنولوژی آموزشی در فرآیند آموزش یادگیری تضعیف می شود و به دنبال آن مهارت های ارتباطی و تعامل متقابل بین استاد و فراگیرنده کاهش می یابد. این مشکلات عوارضی مانند کاهش کیفیت آموزش یادگیری را به دنبال خواهد داشت(19،20) .

در مطالعه حاضر 49 % اعضای هیات علمی اذعان نمودند که بطور دائم از وسایل کمک آموزشی استفاده می کردند .

در مطالعه ای که توسط صدیقی و همکاران 1377 در دانشگاه گیلان با عنوا ن بررسی آگاهی نگرش و عملکرد مدرسین دانشگاه علوم پزشکی گیلان از کاربرد تکنولوژی آموزشی انجام شد نتایج نشان داد، که میزان نگرش اساتید نسبت به کاربرد تکنولوژی آموزشی 8% بی تفاوت و91% نگرش مثبت و3/7 % نگرش منفی بوده است که با نتایج ما متفاوت است (19) .این موضوع می تواند به علت عدم انگیزه در اساتید و یا عدم اختصاص دادن وقت کافی برای استفاده از وسائل آموزشی و نگرش منفی و عدم آگاهی در کاربرد وسائل در امر تدریس باشد.

آموزش باید در فضای مناسب، با روش و امکانات مطلوب و بر اساس نیاز، علاقه و زمینه های علمی فراگیران انجام پذیرد تا مدرس در تدریس و دانشجو در یادگیری، احساس رغبت و انگیزه کند (21).

با توجه به رابطه مستقیم بین کاربرد وسائل آموزشی با پیشرفت تحصیلی و کیفیت بالای یادگیری در دانشجویان ، لذا برگزاری کارگاه های آموزش مداوم جهت ارتقا آگاهی مدرسین و بهبود نگرش آنها نسبت به کاربرد وسائل آموزشی توصیه می شود . همچنین لازم است استراتژی‌ها و برنامه‌های آموزشی متناسب با نیازها و انتظارات دانشجویان باشد و به جای تأکید بیش از اندازه به جنبه‌های کمّی، به شاخص‌های بهبود کیفیت آموزشی تأکید شود. موفقیت و پیشرفت دانشگاه‌ها به نیروی انسانی آنها بستگی دارد(22). اگر این سازمان‌ها قادر به جذب، حمایت حفظ روحیه‌ی کارکنان نباشند در جهت انجام مسؤولیت‌ها و وظایف خطیر خود، با مشکل روبرو می‌شوند. از جمله عوامل مؤثر بر روحیه‌ی افراد، افزایش امکان مشارکت آنها در تصمیم‌گیری‌ها می‌باشد که فضای کلی دانشگاه را پویا، پرنشاط و فعال نموده و توانمندی‌ها و خلاقیت‌های استادان را به خوبی شکوفا و متجلی می‌سازد. دراین پژوهش 76% نمونه ها اذعان داشتند که مشارکت اعضای هیات علمی در برنامه ریزی آموزشی و مدیریت بسیار مهم است . نتایج رجایی پور و همکاران در خصوص رابطه میزان مشارکت در تصمیم گیری های مدیریتی با سطح روحیه اعضای هیات علمی موید این مطلب است که که بین میزان مشارکت اعضای هیأت علمی در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی با سطح روحیه‌ی آنها رابطه وجود دارد. بیشترین میزان مشارکت اعضای هیأت علمی در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی مربوط به تصمیم‌گیری پژوهشی و کم‌ترین میزان مشارکت مربوط به تصمیم‌گیری آموزشی بود (1 ، 23) .

باتوجه به اهمیت و نقش اعضای هیات علمی در سیستم آموزشی چنین بنظر می رسد مشارکت بیشتر آنها در امر مدیریت نقش عمده ای در ارتقای کیفیت آموزشی داشته باشد

مشارکت افراد در تصمیم‌گیری‌های سازمانی می‌تواند بر یک‌پارچگی گروه‌های کاری بیفزاید و باعث تقویت روحیه‌ی کارکنان شود. همچنین تعهد بیشتری در آنها برای نیل به اهداف سازمانی ایجاد نماید. لذا مشارکت مستمر و قانونمند اساتید دانشگاه در امر برنامه ریزی آموزشی ، می تواند نقش مهمی در

تحولات ضروری و اجتناب ناپذیر روند آموزشی داشته باشد و توجه بیش از بیش در این خصوص پیشنهاد می گردد (1) .

اعضای هیات علمی در خصوص نحوه گزینش دانشجو اذعان نمودند که هماهنگی رشته های تحصیلی با نیازهای جامعه ، تناسب تعداد دانشجو با امکانات آموزشی ، انتخاب مستعد ترین افراد در کنکور ، حذف سهمیه های مختلف از کنکور از شاخصهای بسیار مهم در پذیرش دانشجو هستند که این یافته با مطالعه ای که در دانشگاه علوم پزشکی اهواز و کرمانشاه انجام گرفته تایید شده است (1،24) .

به علاوه مطالعات نشان داده اند که افرادی که دارای معدل بالای نمرات علوم تجربی بودند در زمان کنکور و دوران تحصیل در دانشگاه از موفقیت بیشتری برخوردار بودند (1،24،25) . چنین به نظر می رسد که توجه بیشتر به تجربیات اساتید در این خصوص ضروری می باشداز نظر اعضاء هیات علمی در دو گروه سنی 39-35 و 44-40 در مقایسه با سایر گروه های سنی ، مورد هماهنگی رشته های تحصیلی با نیازهای جامعه اهمیت بیشتری را در پذیرش دانشجو داشته است . اعضاء هیات علمی با سابقه کاری کمتر از 5 سال در مقایسه با سایرین نقش فعالیتهای پژوهشی استادان را در موفقیت آموزشی مهمتر دانستند . یافته حاضر می تواند تاکید بر اهمیت پژوهش و تولید علم بر کیفیت آموزش باشد .

به طور کلی مسائل متعددی در مورد سیستم آموزشی فعلی ، قوانین و مقرارت موجود آموزشی در دانشگاهها مطرح می باشد که نیاز به بررسی و پیگیری و اصلاح دارد. امید است که با استفاده از تجربیات و دیدگاههای اساتید دانشگاهها گامی موثر در بهبود و اصلاح مشکلات که بعنوان شاخص معرفی شدند برداشته شود.

تشکر وقدردانی

از معاونت محترم تحقیقات و فناوری که هزینه طرح را تقبل نموده و همچنین از کارکنان مدیریت پژوهشی ، اعضاءهیات علمی ،آقای یزدانبخش غلامی ، سرکارخانم مژگان ملکشاهی و کلیه عزیزانی که مارا در انجام طرح یاری نمودند کمال تشکر را داریم.

References

1. Shakibaei D, Iranfar Sh, Montazeri N, Rezaei M, Yari N .” Faculty lecturers’ attitudes towards some educational indices at Kerman Uni Med Sci”, 2002. Behbod, The Scientific Quarterly 2004;20(8): 27-17(In Persian)
2. Jamshidi H R. “Medical education in 21st-century”.Iranian J of Med Edu 2001; 2 (1) : 31-34(In Persian)
3. The Public Relations of Iranian and Specific Secretarial. " Educational planning .” J Medical and Specific Education and Educational Planning Quarterly”.2000; 7:16-21 (In Persian)
4. The Public relations of Iranian and specific secretarial." Improving educational planning procedures in speciality and fellowship courses." J Medical and Specific Education Quarterly. 2001; 7:21(In Persian)
5. Zafarghandy M, Fotoohy A, Rezaei A, Sadeghniat Kh, Mehrdad R . “An opinion poll of the faculty members of Tehran University of Medical Sciences about the problems of the university and faculties, November and December 1997”. J Tehran Uni Med, 1998;4(56): 87-91 (In Persian)
6. BazrAfkan L, Dehghani MR , Dehbozorgiyan M. “Comperative opinon of teachers with medical students about medical education process”. Iranian J of Med Edu 2002; 7: 29 (In Persian)
7. Khashabi J . “The present problems pertaining to the promotion of the educational level of medicine in Iran”. Urmia Med J 1991;2 (2): 13-1(In Persian)
8. Sohaili S ,Ziyanlo A , Sedighi Gilani M , Khakbazan Z . “The Survey effectiveness of educational workshop in education and development center Tehran 2002-2009”. Iranian J of Med Edu 2002; 7: 74 (In Persian)
9. Saberian M, Haji Aghajani S, Ghorbani R, Malek M . “Instructors’ point of view about lesson planning, Semnan Medical University 2002" J Babol Uni of Med Sci 2003;5:33-36(In Persian)
10. Nouhi A, Haghdoost AA, Farajzadeh S. “The impact of teaching methodology workshops on knowledge, attitude and practice of the medical teachers”. The J of Qazvin Uni of Med Sci & Health Services 2002;22: 5-9(In Persian)
11. Mosavinasab M, Ghazanfari Sh, Tavakoli Kazerooni AR, Arsalanzadeh R. “Surveying the insight of teachers participating in 3 educational workshops in Shiraz Med Edu Dev Center1993-1996”. J of Shaheed Beheshti Uni Med Sci & Health Services 2001;2(25): 47-53 (In Persian)
12. Kalantar SM, Mazloomi SS, Ehram Poosh MH, Akhavan Karbasi MH, Karimi H. “The teaching performance and evaluation of faculty members that attended the education development center workshop” . J of Shaheed Sadoughi Uni of Med Sci Health Services 2000;2(8): 109-113 (In Persian)
13. Ghadami A, Salehi B , Sajadi Sh, Naji H. “Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and Faculty members” .

Iranian J of Med Edu 2007; 1(7): 149-154(In Persian)

14. Safari M , Yazdanpanah B , Ghafarian H R , Yazdanpanah Sh. "Comparing the effect of lecture and discussion methods on students` learning and satisfaction". Iranian J of Med Edu 2006;1(6): 59-64(In Persian)
15. Ryam M , Cariton KH , Ali NS . "Evaluation of traditional classroom teaching methods versus course delivery via the world wide web". J Nurs Educ 1999 ; 38(6) : 270-72(In Persian)
16. Rasouli Nejad SA, Behnia H, Davood Abadi AH, Rasouli Nejad SV "Surveying the knowledge, attitude and practice of Kashan faculty members towards educational media". Kashan Feyz J Uni of Med Sci & Health Services 2004;28(7): 78-83(In Persian)
17. Walter P." Media in education and development". J Edu Tech 1978; 15(3): 2.
18. Schumaker JB. "The educaton context and outcomes for high school students with disabilities". Institute for Academic Access Resarch Reports. 2002; p: 1-40.
19. Sedghi Sabet M ." Assessment knowledge ,attetiud and practice of Gillan university teachers from educational technology application" . J Nursing and Midwifery Gillan 1999;8(28):52,29,44 (In Persian)
20. Premacor S, Bambor A." Resources learning centrer". Med Edu 1996;30:405-11
21. Adhami A, Javadi Y, Haghdoost AA . "Relationship between facilities and manpower of basic sciences departments and academic achievement of medical students in Kerman". J of Qazvin Uni Med Sci & Health Services2002;22: 63-56(In Persian)
22. Salehi Sh , Pahlevanzdeh S , jarahi H . "The faculty members' contribution in decision making process of schools' administrators in medical university of Isfahan" . Iranian J of Med Edu 2002;2(2): 35-41(In Persian)
23. Rajaee pour S, Pour PirAli Z, Salimi Gh A ." Relationship between Faculty members' participation in administrative decision-making and the level of their morale in Isfahan Uni Medical Science". J of Health Information Manangemen .2007; 2 (1):99-105 (In Persian)
24. Eghtedari P, Asadolahi P. "The opinion of Faculty members and Students about what to interance of students to Ahvaz University" .Iranian J of Med Edu 2002; (7) ;p:19(In Persian)
25. Sabori Kashani A , Ziyanlo A . "New scale for medical volenteers intrance" . Iranian J of Med Edu 2002; 7:84-85(In Persian)